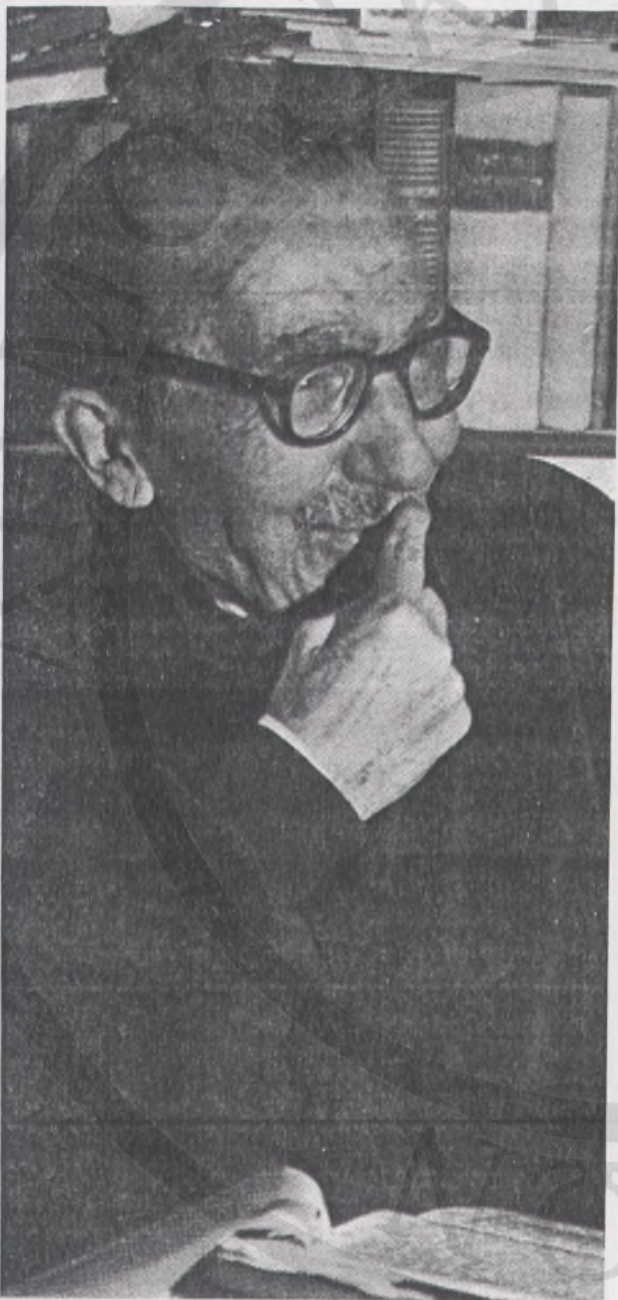

Η γυναίκα στο έργο του Καζαντζάκη είναι ένα πρόβλημα που διαπερνάει το έργο του σαν ένας αγώνας - ένας αγώνας πύρινος... Θα λέγε κανείς διαβάζοντας το έργο του, πώς ή γυναίκα στο έργο του Καζαντζάκη είναι ένα πρόβλημα αιχμής, που πέρα από τα τοπικά θρησκευτικά, ιστορικά και κοινωνικά στοιχεία που έχει, ορίζεται από όρους, καθαρά προσωπικούς του συγγραφέα, από όρους σταθερά ψυχαναλυτικούς...

Ο ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

Μιά τέτοια ψυχαναλυτική προσέγγιση στο έργο του Καζαντζάκη, προσέγγιση πραγματικά πολύ μεγάλου ενδιαφέροντος, τόλμησε ο ψυχίατρος κ. Π. Σακελλαρόπουλος στην μελέτη του **ΗΔΩΝΗ ΚΑΙ ΟΔΥΝΗ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ — Μία αρχαϊκή σχέση με το Λιβιδινικό αντικείμενο***. Και λέμε «τόλμησε» γιατί όπως αναφέρει και ο ίδιος ο άρθρογράφος στον πρόλογο του δοκιμίου του, «μια ψυχαναλυτική διερεύνηση που θα έμοιαζε με ψυχρή ανατομία ενός λογοτεχνικού έργου ήταν φυσικό να γεννήσει αντιρρήσεις στους λογοτέχνες αλλά και μεταξύ των ψυχαναλυτών». Κι' αυτό γιατί καταστρέφει την μαγεία του μύθου ενώ δεν έχει κατορθώσει να αποκαλύψει σωστά τα βαθύτερα ψυχολογικά κίνητρα του έργου του».

Και όμως ο κ. Π. Σακελλαρόπουλος, έπειδη αντίθετα, πιστεύει πως είναι δυνατό να προσεγγίσει κανείς ψυχαναλυτικά το έργο του Καζαντζάκη, χωρίς να καταστρέψει την γοητεία του ανατέμνει με θερμό νυστέρι το έργο του μεγάλου Κρητικού σε σχέση με το μεγάλο «ταμπού» τη γυναίκα... Τη γυναίκα, που, όπως λέει χαρακτηριστικά, αποκτά στον Καζαντζάκη διαδοχικά τις ιδιότητες της αγίας και της χυδαίας, της άποικρουστικής και του έναρκαωμένου κινδύνου.

Πριν όμως καταπιαστεί με το πρόβλημα «γυναίκα» στο έργο του Καζαντζάκη, που όπως τονίζει το θεωρεί «πυρηνικό» ο άρθρογράφος εξηγείται: Δεν έχει ασχολούμενος με τα ψυχολογικά προβλήματα του Καζαντζάκη πρόθεση να τον ύποτιμήσει. Το γεγονός ότι έχει προβλήματα, λέει, ή διαπίστωση ότι κατά καιρούς έχει παρουσιάσει ψυχοπαθολογικά συμπτώματα δεν μειώνουν καθόλου την αξία του ατόμου. Και πράγματι πώς είναι δυνατό, το γεγονός αυτό να μειώσει την αξία του ατόμου αφού μεγιστοποιεί την αξία του έργου του, αφού το άγχος αυτό μετουσιωμένο δημιουργικά πετυχαίνει τις πιο συνταρακτικές εφαρμογές στην τέχνη του λόγου; Κριτήριο, είναι όπως λέει και ο κ. Π. Σακελλαρόπουλος, τι λύση βρήκε και τελικά, πώς αξιοποίησε το άγχος του ο καθένας; σημασία έχει ή οικονομία, ή ισορροπία μεταξύ συμπτωμάτων και παραγωγικού έργου... Και το ισοζύγιο στον Καζαντζάκη είναι θετικό και αξιόλογο ποιοτικά και ποσοτικά. Πρόσφερε πολλά χωρίς να βλάψει τους άλλους. 'Η επιθετικότητά του για τα έξωτερικά αντικείμενα έμεινε μόνο φανταστικό επίθετο και ρηματοποιήθηκε, μέσω των ήρώων του. Όταν πήρε πραγματικό χαρακτήρα στράφηκε μόνον εναντίον του έαυτού του.

ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΗΔΩΝΗΣ ΚΑΙ ΟΔΥΝΗΣ

Ο Καζαντζάκης βρίσκεται μαζί με τους ήρωές του σε μια συνεχή αναζήτηση της ήδονης (με την πλατειά έννοια) και της οδύνης. Το πρόβλημα όμως αυτό, ή αναζήτηση αυτή της ήδονης και της οδύνης μας λέει ο άρθρογράφος, δεν αφορά μόνο τη γυναίκα. Η σύγκρουση είναι καθολικότερη στον Καζαντζάκη. Κι, όμως εκεί στη μέση της αναζήτησης υπάρχει πάντα ένας φραγμός. "Ένα άκαθόριστο εμπόδιο μεταξύ της

ΑΚΗΣ ΚΑΙ Η ΓΥΝΑΙΚΑ

έπιθυμίας καί τής πραγματοποίησης. 'Υπάρχει πάντα ένα αύστηρότατο 'Υπερεγώ που σταθερά απαγορεύει. 'Απαγορεύει ακόμα και δικαιώματα στοιχειώδη και αυτόνοτητα του ανθρώπου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα που παρατίθεται στο άρθρο από τὰ «Σόδομα και Γόμορα» (... Μου δωσες ψυχή, άσε μου και μένα ένα άλωνάκι άπάνω στις πέτρες τοίτες και τὰ χώματα ν' άλωνίσω, έγώ τὸ σκουλήκι, θά μαζέψω κάτω από τὸ τραπέζι σου τὰ ψίχουλα...) λέει ὁ 'Αβραάμ στοῦ Θεοῦ του.

Τὸ πρόβλημα, λοιπὸν ἡδονή - ὀδύνη στὸν Καζαντζάκη δὲν ἀφορᾷ μόνο τὴ γυναίκα, και τις σχέσεις τῶν δύο φύλων, που ὅπως ὑπογραμμίζει ὁ ἀρθρογράφος ὑπάρχει σὲ τελευταία ἀνάλυση σὲ μικρὸ ἢ μεγάλου ποσοστὸ σὲ κάθε ἄνθρωπο. Γίνεται ὁμως ὀξύτερο ὅταν ἀφορᾷ στὴ γυναίκα...

Ο ΦΟΒΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Σ τὸν Καζαντζάκη δὲν μπορεῖ νὰ βρεῖ κανεὶς τὴ γυναίκα ὑπόσταση στὴν ὀλοκλήρωσή της, ἔτσι που ἔναρμονίζεται ἢ τρυφερότητα και ὁ αἰσθησιασμός, ἢ πνευματικὴ ἐπαφή και ἢ μετουσιωμένη ἐνόρμηση. 'Η γυναίκα μπορεῖ, τονίζει ὁ κ. Π. Σακελλαρόπουλος, νὰ καλύψει ἐνστικτώδεις ἀνάγκες, ὄχι ἐπιθυμίες. Μπορεῖ νὰ προσφέρει ἀπογόνους, γάλα, τροφή, ἐστία, ὑποτέλεια, ὄχι ὁμως τὴν ἀνθρώπινη παρουσία τοῦ συντρόφου μὲ μία πολὺπλευρὴ πληρότητα στοῦ ρόλου της.

Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα ἀπὸ τὸ «Ζορμπᾶ» που παραθέτει ὁ κ. Π. Σ. κάνει ἀνάγλυφὴ τὴν εἰκόνα τὸ κατακερματισμοῦ τῆς γυναικειᾶς ὑπόστασης στοῦ ἔργο τοῦ Καζαντζάκη. "Ας δοῦμε λέει, στοῦ Ζορμπᾶ, τὸν ἄνδρα μὲ τὸν τόσο δυναμισμὸ και τὴν τόση δυνατότητα νὰ ἀντλεῖ χαρὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ, τί ἐπιτρέπει στοῦ ἑαυτοῦ νὰ πάρει ἀπὸ τὴ γυναίκα; 'Ο αἰσθησιασμός του στρέφεται σὲ μέρη τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, σὲ μερικὲς ἀπὸ τις λειτουργίες τῆς γυναίκας. 'Εξυπηρετεῖται ἀπὸ τὴ γυναίκα και καλύπτει βασικὲς του μόνο ἀνάγκες. Θὰ πιάσει ἀπὸ τὴ ρόγα τὴ Βουλγᾶρα, γιὰ νὰ τὸν κρύψει και νὰ τὸν γλυτώσει ἀπὸ τοὺς Κομιτατζήδες, θὰ χαιδέψει τὴν 'Ορτάνς αὐτὸ τὸ ὑπόλοιπο γυναίκας, γιὰ νὰ τοῦ προσφέρει τὴ μυρωδιά του, τὸ καλὸ φαγητὸ, τὸ μαγκάλι γιὰ νὰ ζεσταθεῖ. Οὔτε και ὁ Ζορμπᾶς δὲ στρέφεται πρὸς τὴ γυναίκα - ὀλότητα οὔτε γι' αὐτὸν δὲν εἶναι ἡ γυναίκα ὀλικὸ ἀντικείμενο ἀγάπης. Μπορεῖ νὰ τοῦ καλύψει μόνο μερικὲς ἐνορμήσεις, ἐνῶ ἡ ἴδια λειτουργεῖ διαδοχικὰ μὲ διάφορες μορφὲς μερικῶ ἀντικειμένου. Γιατί ὁμως ὁ Καζαντζάκης ἐκταραχματίζει τὴ γυναίκα, σὰ ἔργα του; Εἶναι ἐνα κᾶτερμα κιὼς τὴν γυναίκα, ἀρκετὰ ἀπλοῦ γιὰ τὴν ψυχανάλυση; Γιατί τὴ φοβᾶται. 'Ο Π. Σ. ἐξηγεῖ: 'Η σχέση μὲ τὸ μερικὸ ἀντικείμενο, δηλαδὴ μὲ ἕνα μέρος ἢ μία λειτουργία τοῦ ἀνθρώπινου σώματος εἶναι μία σχέση βαθειὰ κυριαρχημένη ἀπὸ τὸ φόβο: «'Αν ἀνοίξεις τὸ σπλάχνο μας θὰ δεῖς νὰ κάθεται μέσα, λαγὸς

να τρέμει ο φόβος... αυτός είναι έμένα ο πατέρας μου, ή μάνα μου κ' ο Θεός» (Τελευταίος Πειρασμός).

Ο Καζαντζάκης φοβάται λοιπόν τη γυναίκα. Ποτέ στα έργα του δεν συμβαίνει ή ήδονή που χαρίζει το πλάσμα αυτό, για το οποίο άναρωτιέται στο «Ζορμπά» αν είναι ή δεν είναι άνθρωπος, να μη συνοδεύεται κί από τó τίμημα: τήν καταστροφή.

Η σταθερότερη εικόνα που μάς δίνει ο Καζαντζάκης λέει στο σημείο αυτό ο κ. Π. Σ., είναι μιάς γυναίκας επικίνδυνης και καταστροφικής. Μετατρέπει τó αίμα σέ γάλα. Καταστρέφει φιλίες και προκαλεί τó θάνατο στόν «Καπετάν Μιχάλη». Η Μαρίνα δηλητηριάζει τόν Ίουλιανό τόν Παραβάτη. Οί κόρες τού Λώτ κάνουν τόν πατέρα τους αίμομίχτη, ή Μέλισσα και νεκρή προκαλεί τόν άφανισμό τεσσάρων ανδρών. Η Θεοφανώ καταστρέφει τήν ενάτένιση τού Νικηφόρου Φωκά και τόν παραδίδει στό ξίφος τού Τσιμισκή...

Ο φόβος όμως τού Καζαντζάκη άπέναντι στή γυναίκα, δέν είναι άρκετός για νά τόν κάνει νά άπαλλαγεί από αυτήν. Η σχέση του μαζί της, όπως εκφράζεται μέσα από τις σχέσεις τών ήρώων του, είναι σχέση μοιραία και άντιφατική. Η γυναίκα είναι στό έργο του επιθυμητή αλλά και άπαγορευμένη, επικίνδυνη αλλά και άναγκαία. Και ή όδύνη είναι ένα βασικό μέσο για νά διατηρεί τή σχέση μαζί της.

ΤΑ ΞΟΡΚΙΑ

Περιδεής, λοιπόν, έντρομος μπροστά στή γυναίκα, όπως ο Φραγκίσκος τής Ασίζης μπροστά στό θεό, ο Καζαντζάκης προσπαθεί άπεγνωσμένα νά τήν ξορκίσει και για νά τήν ξορκίσει άλλοτε περιορίζει τις διαστάσεις της, άλλοτε τή θεοποιεί, άλλοτε τή μετα-

μορφώνει... Είναι όμως μία προσπάθεια που ο κ. Π. Σ. χαρακτηρίζει «άστοχη». "Άλλοτε λέει ο φόβος δέν δίνεται άμεσα. Καλύπτεται σέ μία προσπάθεια υπερανάπληρώσεως. Η γυναίκα από παντοδύναμη και επικίνδυνη έμφανίζεται άδύναμη σχεδόν άνυπαρκτη. Η διάσταση τού φοβογόνου άντικείμενου περιορίζεται πλάσματικά σέ μία άστοχη προσπάθεια νά μειωθεί ο «φόβος». Σ' αυτήν τήν περίπτωση «ο Καζαντζάκης χρησιμοποιεί μία άτελείωτη διαδοχή από έννοιες που μειώνουν τήν αξία της, τή σημασία της. «Κακομοίρα... Λεγάμενη... Οί γυναίκες μυαλό δέν έχουν ... άδύνατα πλάσματα... αν τις πιάσεις από τó βυζί μεμιάς παραδίδονται... σαντζά... σκρόφα... πατσαβούρα... Ξεσκισμένη μπαντιγιέρα...» Μιά άλλη προσπάθεια νά ξορκίσει τó φόβο του για τή γυναίκα είναι ή θεοποίησή της: τή μετατρέπει σέ γυναίκα άγία. Έδώ βρίσκει και τήν πλήρη-του έκφραση ο ήθικός διαχωρισμός ανάμεσα στό καλό και τó κακό. Όπως λέει ο άρθρογράφος στό σημείο αυτό: «Τó λιβιδινικό άντικείμενο ύφίσταται πλήρη σχέση, διαχωρίζεται μονίμως σέ καλό και κακό. Δύο μορφές: "Άγιο έξαυλωμένο και άποσεξουαλικοποιημένο ή χυδαίο επιθυμητό και επικίνδυνο. Και όταν δέν μπορεί νά μειώσει ή νά θεοποιήσει τή γυναίκα ο Καζαντζάκης, τότε πιά τή μεταμορφώνει. Τή μεταμορφώνει σέ κάποιο άλλο πλάσμα τής φύσης, λιγότερο ψυχοβόρο και σαρκοβόρο και έπομένως λιγότερο επικίνδυνο. Είναι ή μόνη περίπτωση, όπως τονίζει ο κ. Π. Σ. που δέν υπάρχει ή σύγκρουση: «Τó λουλούδι τó χορτάρι, ή πράσινη πέτρα, ή πεταλούδα, ή θάλασσα, ή βροχή, »... τόσα άλλα σύμβολα τής γυναίκας και τής έρωτικής σχέσεως, επενδύονται λιβιδινικά χωρίς σύγκρουση και περιγράφονται με άσυνήθιστη γοητεία, χάρη και τρυφερότητα.

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΓΗ

Πάρα πολύ συχνά υποκατάστατο τής γυναίκας τού Καζαντζάκη είναι ή γή. «Τότε, λέει, ο κ. Σ. εκείνη και ή γής γίνονται έννοιες ταυτόσημες χωρίς διάκριση μεταξύ τους. Η ταύτιση αυτή θυμίζει, όχι έξελιγμένες αλλά άρχαϊκές εικόνες τής μυθολογίας. Θυμίζει παραληρήματα ψυχωσικών σέ φάση μεγάλης όπισθοδρομήσεως: Άνατριχιάζει. «Είναι ένα ζών που τρώει, γεννάει, σαλεύει, θυμάται, πεινάει, τρώει τά παιδιά της, φυτά, ζώα, ανθρώπους ιδέες - τ' άλέθει στά σκοτεινά σαγόνια της, τά ξαναπερνάει από τó κορμί της και τά ξαναχύνει στό χώμα». (ΑΣΚΗΤΙΚΗ).

Στήν υποκατάσταση αυτή όσο και αν φαίνεται περίεργο ο Καζαντζάκης κατορθώνει τελικά νά πετύχει τήν ειρηνική συνύπαρξη «Τó σωστό κράμα έρωτισμού», όπως τó άποκαλεί ο άρθρογράφος, τήν γαλήνη και τήν ποίηση στά έργα του, που ποτέ δέν μπόρεσε νά πετύχει σέ σχέση με τή γυναίκα. Αυτό τó ζει στή σχέση του ή στή σχέση τών ήρώων του με τή Μητέρα Γη: «Κρατῶ τó χώμα έτούτο τής Κρήτης και τó σφίγγω με άφραστη γλύκα τρυφεράδα κι' εύγνωμοσύνη, σά νά σφίγγω μέσα στή φούχτα μου όταν άποχαιρετῶ τó στήθος γυναίκας άγαπημένης». (Άναφορά στό Γκρέκο).

Όταν γίνεται ή υποκατάσταση, ή άπαγόρευση δέν έπαρκει πιά, τó αύστηρό υπερεγώ παύει νά ύψώνει φραγμούς. Ο Καζαντζάκης έχει ξορκίσει τó φόβο του και είναι γεμάτος γαλήνη. Υπάρχει όμως έδώ ένας όρος μοιραίος: "Όταν ή γυναίκα μεταμορφώνεται σέ γή, τó τίμημα είναι ο θάνατος. Η γυναίκα ταυτίζεται με τή γή και τά ένστικτα τού λίμπιντο με τά ένστικτα

85 Παισιὸν γρηγορὸν τὸ Τίσιονα φρονιόναν
 αερόβλια κερωτρά οἰμαρδίς, μυρίη
 κὶ ὁ χάρος βλαστρί, κ' οἱ κώργοι ἀκουόναν

88 τὸ κινὸ βλακὸ τὸ ἀνθρώπου μετρίη
 ἰσικη, χαρὶς, νερωτὴ μαρδίη, κινάφια,
 τὸ βρωμοκῆναβὸ κ' γυναῖμα ὄριη,

τοῦ θανάτου: «Σύννεφα σκέπασαν τὸν οὐρανό, ἔπεσε πάνω στὰ χεῖλια μου μία χλιαρὴ ψιχάλα, ἡ γῆ μύρισε γλυκεῖα φωνὴ μαυλιστικὰ ἀνεβαίνει ἀπὸ τὰ χῶματα: "Ἐλα ... ἔλα... ἔλα.» (Ἀναφορὰ στὸν Γκρέκο).

ΜΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΠΟΥ ΔΙΑΚΟΠΗΚΕ

Τὰ χωρία ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Καζαντζάκη ποὺ ἀναφέρθηκαν παραπάνω, εἶναι χαρακτηριστικὰ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον οἱ ἄνθρωποι βιώνουν τὴ γυναῖκα-μητέρα στὶς λεγόμενες πρώιμες φάσεις τῆς ψυχοσεξουαλικῆς τῆς ἐξέλιξης. Τὸ παιδί, λέει ὁ κ. Σ., ἀνεξάρτητα ἀπὸ ἐποχὲς καὶ πολιτισμοὺς θὰ βιώσει ἔτσι στὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς του τὴ σχέση μὲ τὴ μητέρα. Σύμφωνα μὲ τὴν ἐρμηνεία, ἡ γυναῖκα ἐξακολούθησε νὰ βιώνεται ἀπὸ τὸ συγγραφέα καὶ ἀργότερα, ὅπως ἀκριβῶς βιώθηκε μέσα στὸ ἐξωπραγματικὸ κόσμον τῆς παιδικῆς του ἡλικίας. Ποιὸς εἶναι ὁμῶς ὁ ἐξωπραγματικὸς αὐτὸς κόσμος τῆς παιδικῆς ἡλικίας; Εἶναι ὁ κόσμος μέσα στὸν ὁποῖο ἡ μητέρα εἶναι τὸ μυθικὸ πρόσωπον. Τὸ στήθος τῆς εἶναι ὅπως χαρακτηρίζεται στὸ ἄρθρον «Τὸ ἀρχαῖκὸ πρότυπον σχέσεως μὲ τὸ λιβιδινικὸ πρότυπον σχέσεως, μὲ τὸ λιβιδινικὸ ἀντικείμενον: Ἡ στέρηση τοῦ σημαίνει ἀδυναμία ἐπιβιώσεως καὶ ἡ ἀπομάκρυνσή του τὸ καθιστὰ ἐπικίνδυνον. Εἶναι ὁ σκελετὸς τοῦ οικοδομήματος ἐπάνω στὸ ὁποῖον θὰ δομηθοῦν ἀργότερα οἱ φόβοι τῆς γεννητικῆς περιόδου, ἡ ὁποία τελικὰ μορφοποιεῖ τὴ σεξουαλικότητα τοῦ ἐνηλικίου». "Ἐτσι ἡ μητέρα προσωποποιεῖ τοὺς φόβους τοῦ παιδιοῦ καθὼς τῆς εἶναι ἀδύνατον νὰ εἶναι συνεχῆς δοτικὴ καὶ σταθερὰ παρούσα (...)

... "Ἄν δὲν διαλυθοῦν οἱ φόβοι τῆς προγεννητικῆς

περιόδου καὶ τὸ πρόσωπον τῆς μητέρας δὲν πάρει τίς πραγματικὲς του διαστάσεις τότε στὴ γεννητικὴ περίοδο οἱ φόβοι θὰ μεταφερθοῦν στὴ ἀρχικὴ σχέση. Θὰ πάρουν τὴ μορφή τοῦ ἀγχους εὐνοουχισμοῦ, τοῦ ἐπικίνδυνου τῆς σεξουαλικῆς πράξεως, τὴν εἰκόνα τῆς φαλλικῆς γυναίκας. Μὲ τὴν πρόοδο τοῦ χρόνου ἡ δυαδικὴ σχέση μητέρα - παιδί μεταβάλεται σὲ τριαδική. Ὁ ρόλος τοῦ πατέρα γίνεται οὐσιαστικὸς. Ὁ οἰδιπόδειος πατέρας ἀνταγωνίζεται ἀπειλεῖ καὶ ἀπαγορεύει. Ἡ αἰμομειξία ἢ ἔννοια τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς ποινῆς θὰ δώσουν μιὰ μορφή ἀρχαῖκου φόβου».

"Ὅλες αὐτὲς οἱ μορφὲς φόβου, λέει ὁ κ. Σακελ, στὸ σημεῖον αὐτό, εἶναι μεταβατικὰ ἀπλῶς στάδια στὴ ψυχοσεξουαλικὴ ἐξέλιξη τοῦ ἀτόμου, ἐνῶ στὸν Καζαντζάκη, ἰδιαίτερα στὰ χωρία ποὺ ἀναφέρθηκαν παραπάνω φαίνεται πῶς εἶναι τωρινές, παρούσες, «ἐν ἐνεργεία». Δὲν ἔχουν οὐδετεροποιηθεῖ καὶ δὲν ἀνήκουν στὸ παρελθόν. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ἡ ἄκαρπη προσπάθεια τοῦ Καζαντζάκη νὰ ταυτιστεῖ σ' ὅλη τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του μὲ τὴν προγεννητικὴ μητέρα, σημαδεύει, σύμφωνα μὲ τὸν κ. Σ. τὴν ψυχοσεξουαλικὴ ἐξέλιξη τοῦ συγγραφέα.

Ἡ ψυχοσεξουαλικὴ ἐξέλιξη τοῦ Καζαντζάκη, καταλήγει ὁ κ. Σ., σὲ ὅλη του τὴν ζωὴ καὶ σὲ ὅλο του τὸ ἔργο ἐξακολούθησε τὴν ἄκαρπη προσπάθεια ταυτίσεως μὲ τὴν προγεννητικὴ μητέρα»...

ΚΛΕΙΩ ΚΟΝΤΟΥ